

KOSOVA VE MAKEDONYA TÜRK AĞIZLARINDA İSİM ÇEKİM EKLERİ

Prof. Asoc. Dr. Suzan CANHASI

Priştine Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Balkanlar'da konuşulan Türkçe Anadolu'dan gelen Türkler tarafından yerleştirilip geliştirildiği için, doğal olarak Anadolu Türkçe'nin tüm gelişim evrelerini yaşamıştır aynı bütünsellik içinde. Ancak şu da bir gerçektir ki, Anadolu'dan gelen Türk halkının tümü aynı yörenin insanı değildir. Dolayısıyla aralarında küçük dil farklılıkları da (ağız farklılıkları) bugünden farklı değildir. Böylece değişik yöre halkı buraya yöresinin dil özelliğini de beraberinde getirmiştir ki bugün bölgemizdeki Türkçe içinde farklı yörelerde farklı konuşmanın bir nedeni bu noktaya bağlanabilir.

Bugün karşılaştığımız bu farklı dil özelliklerini dilin tarihsel gelişimi içinde tek bu nedene bağlamak doğru değildir. Bu ancak nedenlerden biridir. Oysa en büyük neden, yerli halkla temas sonucu onların dil özelliklerinin yavaş yavaş Türkçe'ye girmesi ki bugün bölgemizde konuşulan Türkçe'nin karşılaştığı en büyük sorun, diğer dil ve kültürlerin kaçınılmaz baskısıdır. Çok dilli bir ortamın etkisi bu Kosova ve Makedonya Türk Ağızlarının oluşumuna sebep olmuştur. Bu gibi etkiler ağızların ses bilgisi, biçim bilgisi, sövizimine, söz varlığında görmekteyiz. Bu çalışmayı doktora için derlediğim metinler üzerinde araştırma yaparak gerçekleştirdim. Standart Türkçe'de kullanılan çekim eklerin farklı biçimleri örneklerle göstermeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kosova, Makedonya, ekler, ağızlar

NOUN SUFFIXES ON KOSOVO AND MACEDONIAN TURKISH MOUTHS

ABSTRACT

Turkish spoken by the Turks from Anatolia to the Balkans, is developed by placing the natural thing to have lived the same integrity as the Anatolian Turkish language in all developmental stages. But this is also a fact that people coming from Anatolia Turkish people are not all in the same region. Therefore, some minor language differences between them (differences in mouth) is not differente from today. Thus, different region of the local people here in our region that today has brought about the language feature in Turkish can be connected to this point because of the different regions of a different speech.

Today we face a different language features that cause it to bind only in the historical development of language is not correct. This is one of the only reasons. But the biggest reason, as a result of contact with the locals slowly to Turkish entry into their language features that today the biggest problem faced by Turkish-speaking region, other languages and cultures pressures in a multilingual environment .this

became inevitable effect of causing the formation of the Kosovo and Macedonian Turkish Mouths. These effects such as sound knowledge of dialects, the format information, words, we see the presence of mention. This work was compiled for a doctorate study doing research I performed on the text. We Try to show examples of different forms of standard suffixes used in Turkish.

Keywords: Kosovo, Macedonia, adds, mouths

Giriş

Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında Türkiye Türkçesi dilbilgisinin ölçünlü özelliklerine uymayan çok ilginç değişiklikler vardır. Bu değişiklikler kelime köklerinde olduğu gibi çekim ve yapım eklerinde de ses bakımından oldukça çoktur. Bunların başlıcaları ses düşmelerinden, ses türemelerinden, ünlü veya ünsüz değişmelerinden ve ayrıca Sırpça, Makedonca veya Arnavutça gibi başka dillerden geçen veya eski şeklini koruyan eklerden ileri gelmektedir.

Kosova ve Makedonya'dan derlediğimiz metinler üzerinde çalışarak, ilginç değişiklikleri ve en önemli özellikleri, makalede, örneklerle sunmaya çalışacağız. Kosova ve Makedonya Türk Ağızlarında kullanılan çekim eklerinin farklı şekillerini, fonksiyonlarını örneklerle göstereceğiz.

Bu çalışmada, gerek ölçünlü Türkçeden gerekse Anadolu ağızlarından birçok bakımdan farklılık gösteren Rumeli ağızlarının batı kolu içinde yer alan Makedonya ve Kosova Türk ağızlarında kullanılan isim çekim eklerin (hal ekleri hariç) fonetiği, fonksiyonu açıklanacak.

İki dillilik (bilingualism) ve çok dillilik (multilingualism) kavramları genellikle, çeşitli sebep ve şartlara bağlı olarak bireylerin birden fazla dili edinip kullanması veya ikinci bir dili ana diline yakın düzeyde öğrenmesi olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 2007-III: 26).

Macar Türkolog G. Németh'in yaptığı sınıflamaya göre, Rumeli Türk ağızları batı ve doğu olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır. Doğu Rumeli ağızları Bulgaristan'ın Lom-Sofya-Samokov-Köstendil-Ege denizi sahiline kadar uzanan hattın doğu ve güneyinde konuşulurken, Batı Rumeli ağızları da Lom-Samokov hattından batıya ve Samokov-Köstendil-Makedonya hattından kuzeye doğru uzanan bölgede konuşulmaktadır (Németh, 1983: 113-167).

Bu sınıflandırmaya göre, söz konusu ettiğimiz Makedonya ve Kosova Türk ağızları Batı Rumeli ağızlarına dahildir. Németh'e göre; 1. Kelime sonunda /i/, /u/, /ü/ yerine /i/ ünlüsünün bulunması (*alti, buldi, köpri, öldi* vb.), 2. Duyulan geçmiş zaman eki -miş, -muş/- müş yerine daima -miş ekinin kullanılması (*almış, okumış, ölmüş* vb.), 3. Bazı durumlarda /i/ > /ı/ değişiminin görülmesi (*benim, verdim, evinde*), 4. Sedalı ve süresiz damak ünsüzü /g/nin korunması (*ağaç, begen-* vb.), 5. ğimdiki zaman kipi için -yor eki yerine -y ekinin kullanılması (*yapay, istey* vb.) gibi özellikler Batı Rumeli ağızlarını Doğu Rumeli ağızlarından farklı kılan belli başlı özelliklerdir (Németh, 1983: 121-128; Eckmann, 2004: 134).

Bu bölgelerde yaşayan insanlar; siyasi, sosyal ve kültürel vb. sebeplerle bir arada yaşamak zorunda kaldıklarında, kaçınılmaz olarak dilleri de

birbirinden etkilenecek ve sonuçta iki veya daha çok dil arasında dil alışverişi gerçekleşecektir.

ÇOKLUK EKİ

Çokluk eki *+lar / +ler* 'dir. Bu ek bütün Türk dili dünyasında kullanılıyor. Metinlerimizde daha önceki yüzyıllar Anadolu TürkçesindenTürkçesinden ve bugünkü yazı dilinden farklı bir durum yoktur (TİMURTAŞ,1977:64) Bu işlek çokluk ekimiz + lAr ekinin Köktürkçedeki kullanışı kendinden sonrakidönemlere göre daha seyrekdir. Eski Uygur Türkçesi yazmalarında genellikle kelimedden ayrı yazılarak görülmektedir.(GÜLSEVİN,2007: 8)

Kosova ve Makedonya Türk Ağızlarında da en çok kullanılan çokluk eki STT 'de kullanılan *+ler/+lar* 'dır.

Bu eklerde bazı fonetik ve fonksion değişiklikler vardır.

I. Ekin Fonetigi

1. Çokluk eki kalınlık-incelik bakımında ünlü uyumuna uymuyor. Ek, ince ünlülü kelimelerde de *+ lar* şeklinde kullanılmaktadır; ayrıca son seste *+r* sesin düşmesiyle *+la* şeklinde de kullanılmaktadır. Köktürkçede ki kullanışı gibi bölgemiz ağızlarında da *+ lar* şekli fazla kullanılıyor.

tatlılar celemek (31. / 40)

pareleri da bitmiş (26. /24)

güneşin ziyalarını (29. / 13)

hamaylıların içindeçi bütün bu yazıla gerçekleşi (11. / 7)

yavrılarını çok seveymiş (24. / 2).

Cüleylar çobanın bu istegine. (13. / 67)

meçbur olmuşlar keçiy versınlar (1. / 36)

padişaya citmişlar,demişlar (28. / 20)

hucum edeylar...evine yetişilar (18. / 45 , 50)

ateş yakmışlar...evine citmişlar...kızı bulmişlar. (22. / 35 , 117).

3. Mamuşa, İpek Türk Ağızlarında çokluk eki ile 3. çokluk şahıs eki kısaltılmış halde *+la /+le*; *+la / +le* daha uzun kullanılmaktadır. Bu uzunluk genellikle abartmalarda karşımıza çıkmaktadır.

- Bakın çocuklam; o bülbüley; bu ülceley ceçma çok zordur; koca adamın süzlendi yapmış (12. / 7 , 33 , 68 , 91)

- deflele oynerdik; alırdık yemekle; celdi yoldaşlay (9. / 2 , 10 , 15)

- varımış cülle; soyay o şeyle; buni yolayla asma.(8. / 10 , 11 , 16)

- Cene komitala çıkmışla ününe; düşünmişla taşınmışla bu kızı ne yapsınla hem en sonunda demişla. (14. / 34 , 38).

4. İsim + çokluk + iyelik dizilişinde olanlar:

Ek üzerine iyelik eki aldığıında, bazan (3.şahıslar dışında) *+la /+la* ;*+le /+le* şeklini alır.

- *ayaklari kabari (27 / 69) ; senin çocuklan ; adamın süzlendi yapmış (12. /33, 91) ; padişanın aşçerleri celmiş (26. / 70).*

II. Ekin Fonksiyonu

1. Bazen bu ek çokluk anlamından başka ikizlik anlamı verir. Bu, bölgede kullanılan diğer dillerin etkisiyle olmuştur. Çünkü bu sözlerin anlamları çiftolanı gösterdikleri için Arnavutçada, Makedonçada ve Sırpçada bu sözler çoğul olarak kullanılırlar. KTA'da ve MTA'da bu sözler çoğul ekiyle kullanılmaktadır.

- *Pantollar(pantolon)* - *pantolla (Ar.)* - *pantalone (S.)*
  - *Cüzlükler(gözlük)* - *syzat (Ar.)* - *naocare (S)*
  - *Eldivenler(eldiven)* - *dorzat (Ar.)* - *rukavice (S.)*
  - *Makazlar(makas)* - *gërshant (Ar)* - *makaze (S.)*
  - *Çaraplar(çorap)* - *çarapa (Ar.)* - *carape (S.)*
  - *Ayagında yamali potinlarından ayaklarını tüçenler deşey (27. / 68).*
2. Tekrarlanan söz en üstünlükderecesi (superlative) yapabilir;
- *kız da ağaç üstüne buni cünler cüni bekler. (23. / 12).*
3. Abartma anlamı katar;
- *Kanlar akay (27. / 69)*
- *Çüyde kıyametler kopmuş. (13. / 19)*
- *Dünyalar cüzeliymiş kız. (13. / 31).*

İYELİK EKLERİ

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden işletme ekleridir. KTA ve MTA 'daki iyelik eklerinin TT'deki şekillerinden sadece bazı küçük fonetik değişiklikleri farklıdır. Bu farklar, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlak ses uyumuna uymayan eklerdir.

KTA ve MTA 'nda kullanılan iyelik ekler şunlardır.

kişi	T e k l i k		Ç o k l u k	
	TTk	KTA ve MTA	TTk	KTA ve MTA
1	-im,-im,-um,-üm	-im,-om,-um,-üm - m	-ımız, -imiz , ümüz, -ümüz	-umus, - ümüz (z), (i)mıs (z), - omos
2	-in,-in,-un,-ün	-in,-on,-un,-ün	-ımız, -iniz, -unuz, -ünüz	-(1)nıs, - onos, -önus - ünüz
3	- (s) -i,-i,-u,-ü	-(s) -i, -y	-lari, - leri	-leri, -lari, -ley, - lay

İyelik ekleri örneklerde şu şekillerde kullanılıyorlar.

1- Ünsüzle biten sözlerde:

		KTA			MTA	
tekil	Süz(Söz) Pr.	Kol (Priz.)	Yemek (İp.)	İş (Üs)	çocuk(Dib.kö.)	Süt (OH.)
	süz – üm	kol – om	yemeg – ım	iş – ım	çöju - um	süt – üm
	süz – ün	kol – on	yemeg – ın	iş – ın	çöju - un	süt - ün
	süz – i	kol – i	yemeg – i	iş – i	çöju – i (y)	süt – i
çoğluk	süz – ümüs	kol – omos	yemeg – ımız	iş – ımız	çöju - umus	süt – ümüs
	süz – ünüs	kol – onos	yemeg – ımız	iş – ımız	çöju - unus	süt – ünüs
	süz – leri	kol – lari	yemek – ley	iş – leri	çöju – lar i	süt - leri

2- Ünlüyle biten sözlerde:

		KTA			MTA	
tekil	Çüpri(köprü) Pr.	Dayo(dayı) Pz.	Çü(köy) Mş.	Tarla (Üs.)	Küpe(Pin.)	Dayı (OH.)
	çüpri – m	dayo – m	çüy – üm	tarla – m	küpe – m	dayı – m
	çüpri - n	dayo – n	çüy – ün	tarla – n	küpe – n	dayı – n

	çüpri – si	dayo – si	çüy – i	tarla – si	küpe – si	dayı - sı
çokluk	çüpri – mıs	dayo – mos	çüy – ümüz	tarla - mız	küpe - mıs	dayı - mıs
	çüpri – nıs	dayo – nos	çüy – ünüz	tarla - nız	küpe - nıs	dayı - nıs
	çüpri - leri	dayo - lari	çüy - ley	tarla - lari	küpe – ler i	dayı - lar

Verilen örneklerde görüldüğü gibi KTA ‘nın ve MTA arasında çok az fark vardır.

a) Prizren ‘de 1. ve 2. kişinin teklik ve çokluk ekleri yuvarlak dar, seslilerin yerine yuvarlak geniş sesliler geliyor; + *um*, + *un*, yerine + *om*, + *on* geliyor, + *umus*, + *unus* yerine + *omos*, + *onos* geliyor.

b) Mamuşa ve İpek ağızlarında bir değişik 3. kişi çokluğu var. + *leri* ve + *ları* ekinde ki + *r* düşüyor ve geri kalan + *i* sesi + *y* sesine dönüyor ve + *ley*, + *lay* oluyor.

c) Birinci ve ikinci çokluk ekinde son ses -*z* ‘nin, -*s* ‘ye dönüşmesi.

d) Üçüncü teklik eki her zaman + *i* ve +*si* ‘dir. Ondan sonra hal eki gelirse o değişiyor.

-çendi evine (çendi evi) (35./14) ; - Karınlarını (48. / 7) ; - izmetçisini (52. / 4).

c) TT ‘de + *k* sert ünsüzüyle biten isimler ek gelince yumuşar ve +*ğ* olur. KTA ‘da + *ğ* ünsüzünün bulunmaması yüzünden bu tür adlarda + *k*, + *g* olur. (*erçek* - *erçegi*)

MTA'da "k" ünsüzüyle biten sözlere iyelik eki gelince "k" ünsüzü düşüyor.

- oyuncam (oyuncak) (41. / 11) ; çojuum (çocuğum).

d) İyelik eki yığılması TT ‘de, EAT ‘de olduğu gibi KTA ‘da görülmektedir. Kelimenin üstüne tekrar bir 3. teklik kişi iyelik eki geldiği görülür.

bir + *i* + *si* ; *çim* - *i* - *si*

e) Mamuşa ağızında çokluk eki + *le*, + *la* olarak kullanılmaktadır. Eğer bu ek üzerine 1. ve 2. şahıs iyelik ekleri getirilirse ,o zaman şu şekilde olmaktadır: Örnek: - *çocuklam*, - *çocuklan* gibi gösteriyor.

MTA'da iyelik ekler Türkiye Türkçesindeki iyelik eklerinden farklıdır. Ünlü uyumlarına aykırı düşer.

		ünlü ile biten			ünsüz ile biten		
tekil	kari	alma	Dayı	ç0juk	eller	süt	
	kari - m	alma - m	dayı - m	çoju - um	eller - im	süt - üm	
	kari - n	alma - n	dayı - n	çoju - un	eller - in	süt - ün	
	kari - si	alma - si	dayı - si	çoju - y	eller - i	süt - i	
çokluk	kari - mıs	alma - mıs	dayı - mıs	çoju - umus	eller - mıs	süt - ümüs	
	kari - nıs	alma - nıs	dayı - nıs	çoju - nus	eller - nıs	süt - ünüs	
	kari - lari	alma - lari	dayı - lari	çoju - nlari	eller - i	süt - leri	

Çizelgede görüldüğü gibi MTA'nın ve KTA arasında çok az fark vardır. –"k" sesiyle biten sözlere iyelik ek gelince "k" sesi düşüyor.

oyuncan (41. / 11) ; saçlarımıs kalkık (56. / 37) ; divın (50. / 6).

Hal ekleriyle:

- karınlarını (48. / 7) ; hizmetçisini (52. / 4) ; senın evını (61. / 12).

AİTLİK EKİ

+ ki aitlik eki bölgemiz ağızlarında, çekim eklerinden sonra gelir, iyelik eki gibi yardımcı ses alarak ve aitlik gibi bir tür iyelik fonksiyonu taşımak üzere aynı zamanda işletme eki niteliğinde görülür. KTA 'da rasladığımız *k>ç* değişikliği bu ek 'te de görülmektedir, kullanılan ek – *çi* 'dir.Ek incelik-kalınlık;düzlük- yuvarlaklık uyumuna uymaz.

Banım - çi , burada - çi , içinde - çi , altında - çi...

- ağaçtaki kukuba (51. / 14)

SORU EKİ

Soru ekinin isimlere getirilen şekli, isimleri soru yoluyla belirten bir ektir. Soru eki iyelik ve hal eklerinden sonra getirilmektedir. Bölgemizde bu ek incelik–kalınlık uyumuna uymuyor ve daima **mi** şeklinde kullanılıyor, sık sık sözle birlikte kullanılıyor (söyleniliyor) .

- *o yüzüğü mi ? (41. / 5) ; haram mi ...halal mi isteysin (64. / 6) ; yabirisi var mi bakaum (12. / 31) ; kız midir o erkek mi (53. / 4).*

Yalnız mi varırıyandı kullanıldığı için ses uyumuna aykırı durumlar meydana geliyor.Örneğim:

-cürdün mi?(MDD), konuştuğunuz mi ?(MDD).

Vrapçište, Gostivar ağızlarında – *mi* soru eki yerine "a" sesi kullanılıyor. Bu ses soru eki olarak Arnavut dilinden kabul edilmiş ve sorulacak sözün önüne gelir.

- A var senin çocuğun bu atta (65. / 13) ; a dır beg orda (34. / 9) ; senin kızın a sevdi başkasını (65. / 28) ; Millette pare yok anlarsın a yok (33. / 10) ; o zengin yerde bakın a otururum (34. / 5).

Fillerin soru şekli - mi ekiyle olur ve her zaman - mi şeklinde kullanılır.

Sonuç:

Yaptığımız bu çalışmanın asıl amacı Batı Rumeli Türk Ağızlarında isim çekim eklerin (çokluk eki, iyelik eki, aitlik eki ve soru eki) kullanımında olagelen değişiklikleri ve kullanımı hakkında açıklama sunmaktır. Bu eklerde fonetik değişiklikleri ve fonksiyon değişiklikleri görülmektedir. Metinler üzerinde yaptığımız çalışmada çok dilli bir ortamından etkilenen Batı Rumeli Türk Ağızların isim çekim eklerin durumu ve değişikliği vardığımız şu sonuçlardan ibarettir.

-Çokluk eki +ler,+lar Mamuşa, İpek Türk ağızlarında kısaltılmış şekilde +lê, +lâ daha uzun kullanılmaktadır. Bu uzunluk genellikle abartmalarda karşımıza çıkıyor.

-*Bakın çocuklâm, o bülbülê (12/ 7,33) ; varimiş cüllê (8/10)*

-Çokluk ekin bazen ikiz anlamı vardır. Çünkü bu sözler Arnavutçada ve Sırpçada çoğul olarak kullanılırlar.

-*pantollar- pantolla (Ar.) -pantalone (Sr.)*

-*cüzlükler-syzat (Ar.) –naoçare (Sr.)*

-Bölge ağızına Makedoncada ve Sırpçadan bazı eklerin de geçtiğini görürüz. Bilindiği gibi Türkçede cinsiyeti belirtecek özel ekler yoktur. Buna rağmen Kosova Türk Ağızları ve Makedonya Türk Ağızları diğer dillerden etkilenecek kelimenin sonuna dişil cinsiyetini bildiren bazı ekler almaktadır. Bunlar +ka, ve +itsa ekleridir.

-*arapka (arap kadını) (23/39) ; ihtiyarka (ihtiyar kadın) (50/27)*

-*budalitsa, (budala kadın) , hocanitsa (hoca kadın) , dembelitsa (tembel kadın)*

-Makedonya'nın batı bölgesi Türkçe ağızlarında "mi" soru eki yoktur. Onun yerine Arnavutça'dan "a" soru edatı fiilin önüne getirilerek yapılır.

-*Senin kızın a sevdi başkasını? (65/28)*

-*A dır bek orda? (34/9)*

-Çekim eklerinde göze çarpan değişiklik sözün kökünde "o" ünlüsü bulunursa, genel Türkçede küçük ünlü uyumuna aykırı olarak isim tamlamalarında, isimlerin iyelik eklerinde "u" yerine "o" ünlüsü gelir.

-*çocogon anası (27/5) , onon (24/23)*

NOT: Örneklerden sonra parantez içinde bulunan sayılar Doktora tezimde bulunan metinlerden alınan örneklerdir.

KAYNAKLAR

- AKSAN, Doğan (2007); *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, III C, Ankara: TDK Yay.
- ALKAYA, Ercan (2007); “İki Dillilik ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümeleleri”, *Turkish Studies*, Volume 2/2 Spring 2007: 41-53.
- BANGUOĞLU, Tahsin, (1974); *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul, syf.17.
- BURAN, Ahmet.(1996); *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, Ankara, s.326
- CANHASI, Suzan(2007); ”Kosova ve Makedonya Türk Ağızları Üzerine Yapılan Araştırmalar”, *Fen Edebiyat Dergisi*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, s.y.f.113-121
- CANHASI, Suzan,(2010),” Batı Rumeli Türk Dilin Dünü-Bugünü-Yarını” *Orhon yazıtlarının bulunuşundan 120 Yıl sonra Türklük Bilimi ve 21.Yüzyıl, konulu 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumunda* okunan bildiri. “Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- CAFEROĞLU, Ahmet (1960); “Anadolu ve Rumeli Ağızları Araştırmalarının Bugünkü Durumu”, *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, Ankara: TDK Yay., s. 65-70.
- ECKMANN, Janos (1962); “Kumanova (Makedonya) Türk Ağzı”, *Németh Armağanı*, Haz.: J. Eckmann-A. S. Levend-M. Mansuroğlu, Ankara: TDK Yay., s. 111-144.
- ECKMANN, Janos (1988); “Dinler (Makedonya) Türk Ağzı”, *TDAY Belleten 1960*, Ankara: TDK Yay., s. 189-204.
- ECKMANN, Janos (2004); “Edirne Ağzı”, Çev.: Oğuzhan Durmuş, *İlmî Araştırmalar*, Sayı: 18, İstanbul: Gökkuşbu Yay., s. 135-150.
- EREN, Hasan (1988); “Anadolu Ağızlarında Rumca, İslâvca ve Arapça Kelimeler”, *TDAY Belleten 1960*, Ankara: TDK Yay., s. 295-371.
- ERGIN, Muharrem (2004), *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yayıncılık, İstanbul.
- GENÇ, Altan (1992); “Makedonya Meslesi”, *Batı Trakya* (Siyasi, Kültürel ve Türkçü Dergi), Sayı: 266, Cilt: 25, s. 1-30.
- GÜLENSOY, Tuncer (1993); *Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme (İnceleme-Bibliyografya-Metinler)*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay.
- GÜLSEVİN, Gürer.(2007); *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDKYay, Ankara, s.156
- HASAN, Hamdi (1997); *Makedonya ve Kosova Türklerince Kullanılan Atasözleri ve Deyimler*, Ankara: TDK Yay, s.
- HASAN, Hamdi (1983); ” Kalkandelen Türk Ağzı”, *Sesler, Üsküp*, yıl XIX Şubat, s. 122-173

KALEŞİ, Hasan (1975); “Arnavut Dilinde Kullanılan Osmanlıca-Türkçe Ekler”, *I. Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bildiriler* (Ankara 27-29 Eylül 1972), Ankara: TDK Yay., s. 141-149

KORKMAZ Zeynep (1987); “Anadolu Ağız Araştırmalarına Toplu Bir Bakış”, *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi (İstanbul, 23-28 Eylül 1985), Tebliğler I. Türk Dili Cilt 2*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay., s. 89-109.

KORKMAZ, Zeynep (2000); *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri Ve Ek Kalıplaşması Olayları*, TDK Yayınları, Ankara, s.92

NEMETH,Gyula.(1966); *Zur Einleitung der Türkischen Mundarten Bulgaries*,Sofija,syf.10-20.

TİMURTAŞ,Faruk (1977), *Eski Türkiye Türkçesi – XV. yy. Gramer* , Metin , Sözlük. Edebiyat Fakültesi Basımevi , İstanbul , s. 64

YUSUF, Sürreya,(1984); *Dil Çalışmaları*, Tan Yayınevi, Priştine 1984, s. 102